Privacy in de organisatie

Asiya Baher, Meindert Boon, Whitney Naomi van den Brand,
Coosje Jeekel, Gerda Salaroe, Jean Paul van Schoonhoven,
Mike Tiernagan, Sébastian van der Veen

Privacy in de organisatie

Handboek voor AVG-compliance en
risicogestuurd eigenaarschap

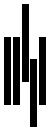

Privacy in de organisatie
Jean Paul van Schoonhoven e.a.
Eerste druk, augustus 2026
Auteursfoto's: studio Viorica Cernica - vioricacernica.com

www.berghauserpont.nl
ISBN: 9789493376236
NUR: 823

Voorwoord

Bij mijn eerste kennismaking met privacy, als student-assistent bij de vaksectie Recht en IT, raakte het onderwerp mij totaal niet. Zoals de meeste mensen heb ik behoefte aan een eigen identiteit en een eigen levenssfeer en daarmee ook affiniteit met dit onderwerp. Maar vage begrippen als 'voorzover nodig' om te bepalen of een verwerking wel of niet is toegestaan, kwamen mij als jurist en econoom toch wat onbepaald en dus ongemakkelijk voor.

Toch greep het onderwerp mij langzaamaan. Niet in het minst vanuit mijn vroegere rol als beleidsmedewerker bij het College bescherming persoonsgegevens. Maar het kriebelde en die jeuk is eigenlijk nooit overgegaan. Ik vroeg me vaak af: hoe kan ik van iets ongemakkelijks iets positiefs maken? De mensen die mij wat beter kennen weten dat dit een rode draad is die al heel lang door mijn leven loopt.

In het verleden schreef ik al diverse artikelen en stelde ik een aantal publicaties samen zoals een uitsprakenbundel, wettenverzameling en een jurisprudentietijdschrift. Het idee voor dit handboek is dan ook niet recent. Tijd ervoor vrijmaken wel. Want zoals veel organisaties leg ik de lat voor mezelf hoger dan de beschikbare tijd en de vereiste diepgang samen toelaten. Toch is het uiteindelijk gelukt om van mijn ambitie een publicatie te maken waarmee elke lezer de open normen van privacyregelgeving concreet en beheersbaar kan maken. Privacy is geen 'salononderwerp voor linkse juristen' maar juist een wezenlijke bedrijfskundige factor die voor elke organisatie van belang is. Groot of klein, publiek of privaat.

Is dit boek helemaal af? Nee. De lezer zal ontdekken dat dit boek, net als het leven zelf, een te voltooien bouwwerk is. Dat geldt net zo goed voor de inhoud die ik samen met Asiya, Coosje, Gerda, Meindert, Mike, Sébastian en Whitney Naomi heb opgeschreven. Al ben ik persoonlijk wel blij dat ik, anders dan Antoni Gaudí, de voltooiing van dit bouwwerk nog bij leven heb mogen aanschouwen.

Tot slot een bijzonder woord van dank aan mijn vrouw Cosmina, voor het achter mijn broek aanzitten, voor het incasseren van mijn urenlange geplak achter de laptop en voor het meedenken over en samenstellen van de grafische afbeeldingen in dit boek. Te iubesc.

Jean Paul van Schoonhoven
1 juli 2026

Inhoudsopgave

Voorwoord **V**

Inleiding **1**

DEEL I
PRIVACYMANAGEMENT ALS STRATEGIE

1 Achtergrond van de AVG
1.1 Privacy als begrip 7
1.2 De AVG 10
1.3 Waarom de AVG nodig was 10
1.4 Strategische en tactische inzichten voor het management 13

2 Waarom de compliancereis starten?
2.1 Compliance als business enabler 15
2.2 De relatie tussen het Thomas-theorema, data-obesitas en systeemdenken 16
2.3 Compliance als systeemverandering 18
2.4 Het fundament van het Privacy Huis leggen 22
2.5 Strategische en tactische inzichten voor het management 22

3 Het bouwen van het Privacy Huis
3.1 Van los zand tot fundament 25
3.2 Zorg voor governance, normenkaders en volwassenheid 27
3.3 De meest voorkomende valkuilen bij het bouwen 30
3.4 Wat maakt het bouwen wel tot een succes? 32
3.5 Het Privacy Huis en de governance volgens het Three Lines Model 33
3.6 Het fundament van het Privacy Huis 34
3.7 Strategische en tactische inzichten voor het management 34

4 Het leggen van het fundament
4.1 Aantoonbaarheid als fundament 37
4.2 De PDCA-cyclus als onderdeel van het besturingsmechanisme 38
4.3 Risicosturing als fundament voor goed bestuur 41
4.4 Risicobereidheid en privacy-volwassenheidsniveaus 48
4.5 Passende technische en organisatorische maatregelen: opzet, bestaan en werking 55

4.6 De uitvoeringskosten van maatregelen laten meewegen 59
4.7 De governance van het risicogestuurd managen volgens het Three Lines Model 61
4.8 Strategische en tactische inzichten voor het management 66

DEEL II
HET PRIVACY HUIS ALS PRIVACY MANAGEMENTSYSTEEM

5 De bouwstenen van de AVG
5.1 Artikel 2-3: het materiële en territoriale toepassingsgebied van de AVG 71
~ Wanneer is de AVG van toepassing? 72
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 78
5.2 Art. 5-11: beginselen inzake verwerking van persoonsgegevens 81
~ De beginselen van de AVG 82
~ Hoe ga je om met de beginselen 84
~ De verantwoordingsplicht of het aantoonbaarheidsvereiste 105
~ Grondslagen van de verwerking 107
~ Gewone, gevoelige of bijzondere persoonsgegevens 119
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 123
5.3 Art. 12-14: Transparantie en communicatie 131
~ Transparantie vanuit het oogpunt van betrokkenen 132
~ Hoe moet informatie worden aangeboden? 133
~ Wanneer moet informatie worden aangeboden? 138
~ Welke informatie moet worden verstrekt? 140
~ Uitzonderingen op de informatieplicht 144
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 148
5.4 Rechten van betrokkenen (artikel 15-22 AVG) 151
~ De rechten van betrokkenen in het kort 152
~ Algemene regels bij elk verzoek 152
~ Recht op inzage (art. 15) 156
~ Recht op rectificatie (art. 16) 157
~ Recht op gegevenswissing, het 'recht op vergetelheid' (art. 17) 158
~ Recht op beperking van de verwerking (art. 18) 159
~ Kennisgevingsplicht (art. 19) 160
~ Recht op overdraagbaarheid van gegevens (art. 20) 161
~ Recht van bezwaar (art. 21) 162
~ Geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering (art. 22) 163
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 166

5.5 Uitzonderingen op de informatieplicht, de rechten en de meldplicht (artikel 23 AVG) 168
~ Uitzonderingen zijn mogelijk, maar nooit vanzelfsprekend 169
~ Een beroep op een uitzondering is tijdelijk 170
~ De noodzakelijkheids- en evenredigheidstoets 170
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 171
5.6 Het privacybeleid (artikel 24 AVG) 172
~ Privacybeleid 173
~ Opstellen en structuur van het privacybeleid 175
~ Vaststellen, implementeren, adopteren en beheren 177
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 178
5.7 Privacy by design en default (artikel 25 AVG) 180
~ Vooruitzien is ontzorgen 182
~ De elementen van artikel 25 AVG 183
~ De zeven basisprincipes van privacy by design 183
~ Ontwerpstrategieën om tot maatregelen te komen 183
~ Van strategie naar maatregel: een organisatiebrede aanpak 184
~ Verwerking van bijzondere of gevoelige persoonsgegevens 185
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 187
5.8 Privacy-overeenkomsten (artikel 26-28 AVG) 188
~ Het maken van schriftelijke afspraken 188
~ Het bepalen van de rollen 190
~ Het selecteren van verwerkers 195
~ Het monitoren van verwerkers 195
~ De verwerkersovereenkomst (artikel 28) 195
~ De onderlinge regeling (artikel 26) 196
~ De overeenkomst tussen twee zelfstandige verwerkingsverantwoordelijken 198
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 199
5.9 Het register van verwerkingsactiviteiten (artikel 30 AVG) 200
~ Inzicht met het verwerkingsregister 201
~ De verplichtingen voor de verwerkingsverantwoordelijke 201
~ De verplichtingen voor de verwerker 202
~ De uitzondering op de registerplicht 202
~ Naar een actueel, juist en volledig verwerkingsregister 202
~ Samenhang met andere verplichtingen 203
~ Tools en hulpmiddelen 205
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 205

5.10 Artikel 32: de beveiliging van persoonsgegevens 206
~ Beveiligen van informatie en persoonsgegevens 207
~ De eisen aan de beveiliging van persoonsgegevens 208
~ Het beoordelen van risico's 211
~ Governance en eigenaarschap 214
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 217
5.11 Artikel 33 en 34: de meldplicht datalekken 218
~ De meldplicht datalekken 219
~ De meldplicht bij de AP 222
~ De meldplicht bij betrokkene 223
~ Oorzaken datalekken 224
~ Kosten van een datalek 226
~ Beheersen van de risico's 227
~ Een stappenplan voor een effectieve werking van de meldplicht datalekken 229
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 232
5.12 Artikel 35: de gegevensbeschermingseffectbeoordeling (DPIA) 233
~ Achtergrond van de DPIA 234
~ Positionering en governance van de DPIA 235
~ Verplichte DPIA op grond van art. 35 lid 3 AVG 235
~ De criteria van de EDPB en de AP 236
~ De inzet van de pre-DPIA als beslisinstrument 242
~ Aan welke eisen moet een DPIA voldoen? 243
~ Het uitvoeren van het DPIA-proces 244
~ Het beheer van uitgevoerde DPIA's 248
~ Bundeling van vergelijkbare verwerkingen in één DPIA 249
~ Lessen uit de praktijk bij het uitvoeren van een DPIA 250
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 255
5.13 Artikel 36: de voorafgaande raadpleging 256
~ De verplichting tot voorafgaande raadpleging 256
~ De procedure bij de AP 258
~ Inhoudelijke beoordeling door de AP 258
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 261
5.14 Artikel 37-39: de FG 262
~ De FG als verplichte toezichthouder 263
~ Benoeming van de FG 265
~ Vrijwillige aanstelling of één FG voor meerdere organisaties 269
~ Professionele kwaliteiten en FG als externe dienstverlening 270
~ Positionering van de FG 271
~ Taken van de FG 277

~ De coördinerend FG binnen samenwerkingsverbanden 279
~ Strategische rol van de FG binnen het Privacy Huis 282
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 285
5.15 Internationale doorgiften (art. 44-50 AVG) 288
~ Wat is een internationale doorgifte? 289
~ Waarom rechtmatig doorgeven ertoe doet 290
~ De AVG verbiedt doorgifte niet, maar stelt randvoorwaarden 291
~ Hoe geef je rechtmatig door: de doorgifte-instrumenten 292
~ De rol van de Schrems-uitspraken en de transfer impact assessment 294
~ De huidige status: AP, EDPB en Europese Commissie 294
~ De relatie met het perspectief van het handboek 295
~ Checklist voor deze bouwsteen van het Privacy Huis 296

DEEL III
BEHEER EN ONDERHOUD VAN HET PRIVACY HUIS

6 Het beheren en onderhouden van het Privacy Huis
6.1 Van bouwen naar beheren 301
6.2 Aantoonbaar voldoen via de PDCA-cyclus 304
6.3 Het Three Lines Model toegepast op beheer en onderhoud 306
6.4 Risicogestuurd kiezen wat je onderzoekt: de risicomatrix 311
6.5 De vier beheers- en onderhoudsacties 314
6.6 Veelvoorkomende valkuilen bij beheer en onderhoud 325
6.7 Groeien in privacyvolwassenheid door iteratie 326
6.8 Checklist voor beheer en onderhoud van het Privacy Huis 330

7 GenAI, de AI-verordening en andere data-ontwikkelingen: verandert de aanpak?
7.1 Een veranderend landschap 333
7.2 De AI-verordening op hoofdlijnen 336
7.3 Waar de AI-verordening ingrijpt op het Privacy Huis 338
7.4 De vier onderhoudsacties toegepast op AI 340
7.5 De rol van de FG en de Privacy Officer 341
7.6 Andere data-ontwikkelingen op hoofdlijnen 342
7.7 Zijn de datawetten compatibel met de aantoonbare PDCA-aanpak? 344
7.8 Checklist voor AI- en datawetgeving in het Privacy Huis 347

8 Materieel voldoen aan de AVG: van het bouwen naar het bewonen van het Privacy Huis

8.1 Formeel versus materieel voldoen 349
8.2 De dagelijkse praktijk: het probleem 350
8.3 Het materiële toetsingskader dat de eerste lijn kan leren 355
8.4 Checklist voor materieel voldoen aan de AVG 360

Nawoord **363**

Trefwoordenregister **365**

Over de auteurs **371**